

Diversitat de **BiDes**

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

#MujeresDivulgadoras: ciència amb veu de dona

Lydia Gil

Autora del bloc Social Media en Investigación

606 079 096

socialmediaeninvestigacion.com

lydiagil@socialmediaeninvestigacion.com

Resum

La poca visibilitat de les dones científiques provoca un greu problema social, ja que les nenes no poden aspirar a convertir-se en allò que no poden veure.

Actualment, les dones representen tan sols un 28% del personal investigador arreu del món. A més, segons dades oficials, tenen un accés més restringit al finançament i estan menys representades en les darreres etapes de la carrera científica.

En aquesta comunicació es demostra que els esdeveniments de divulgació científica també compten amb una baixa presència femenina i que la paritat dels ponents encara és un repte per assolir.

Amb l'objectiu d'aportar el meu granet de sorra, he creat el projecte *#MujeresDivulgadoras: ciència amb veu de dona* que descobreix a 30 protagonistes de la divulgació científica de diverses àrees del coneixement. Un projecte digital que té com a eix vertebrador el bloc *Social Media en Investigación* i les xarxes socials.

Paraules clau: dones en ciència, igualtat de gènere, divulgació científica, científiques, perspectiva de gènere.

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

Resumen

La escasa visibilidad de las mujeres científicas provoca un grave problema social, ya que las niñas no pueden aspirar a convertirse en aquello que no pueden ver.

Actualmente, las mujeres investigadoras representan sólo un 28% del personal de investigación a nivel mundial. Además, según datos oficiales, tienen un acceso más restringido a la financiación y están menos representadas en las últimas etapas de la carrera científica.

En esta comunicación se demuestra que los eventos de divulgación científica también cuentan con una baja presencia femenina y que la paridad de los ponentes todavía es un reto pendiente.

Con el objetivo de aportar mi granito de arena, he creado el proyecto *#MujeresDivulgadoras: ciencia con voz de mujer* que descubre a 30 protagonistas de la divulgación científica de diversas áreas del conocimiento. Un proyecto digital que tiene como eje vertebrador el blog *Social Media en Investigación* y las redes sociales.

Palabras clave: mujeres en ciencia, igualdad de género, divulgación científica, científicas, perspectiva de género.

Abstract

The low visibility of scientific women creates a serious social problem, as girls cannot aspire to become what they cannot see.

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

At present, women researchers represent 28 percent of the world's researchers. In addition, according to official data, they have more restricted access to funding and are less represented in the later stages of the scientific career.

This communication shows that scientific dissemination events also have a low female presence and that the gender equality of speakers is still a pending challenge.

With the aim of doing my bit, I have created the project *#MujeresDivulgadoras: science with a woman's voice* which discovers 30 protagonists of the scientific dissemination of different areas of knowledge. A digital project whose backbone are the blog *Social Media en Investigación* and social networks.

Keywords: women in science, gender equality, science dissemination, scientific, gender perspective.

1. Dones i ciència: un escenari ple de desigualtats

Els estudis que analitzen la falta de referents femenins sempre conclouen de la mateixa forma: "les nenes no poden convertir-se en allò que no poden veure".

Malauradament, el biaix de gènere és un problema a nivell mundial i l'àmbit científic no es troba exempt. Tot i que s'ha assolit la paritat entre els homes i les dones que cursen els nivells de Grau i Màster¹, la presència femenina es va difuminant de forma progressiva en la carrera científica i són molt poques les que arriben a ocupar alts càrrecs, efecte conegut com el sostre de vidre.

¹ Informe de la UNESCO sobre la ciència, hacia 2030. París: UNESCO, 2015.

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

Actualment, segons dades de la UNESCO, les dones representen tan sols un 28% del personal investigador arreu del món. A més, tenen un accés més restringit al finançament, i estan menys representades en les universitats de prestigi i entre el professorat universitari titular.

A Espanya, per exemple, les dones representen el 39% del total de la comunitat científica², però només un 21% de les catedràtiques són dones; en 800 anys d'història de la universitat pública hi ha hagut menys de 20 dones rectores; i no ha estat fins al 2017 que ha arribat la primera dona presidenta del CSIC³, la institució científica de referència a Espanya amb 75 anys d'història.

Resoldre aquest escenari tan desigual forma part de l'agenda pública i cada vegada sembla que els ciutadans som una mica més conscients, com a mínim del problema que tenim davant.

En el cas de la Unió Europea, dins el Programa Horitzó 2020⁴ es manifesta un ferm compromís per promoure la igualtat de gènere en la recerca i la innovació fomentant la participació equilibrada entre homes i dones en les activitats de recerca en les diferents etapes; l'equilibri de gènere en la presa de decisions com grups d'expert o panells d'avaluació; i la integració de la dimensió de gènere en la recerca i la innovació del contingut.

²Científicas en Cifras. Madrid: Ministerio de Economía, Industria y Competitividad, 2016.

³ La investigadora Rosa Menéndez, nueva presidenta del CSIC. [en línia]. Madrid: CSIC, 2017. [Data consulta: 28 febrer 2018].

⁴ Article 16: Gender equality: Horizon 2020. European Union, 2013.

En el cas de Catalunya, la Institució CERCA està impulsant mesures específiques⁵ per afavorir la implantació de la perspectiva de gènere en els centres de recerca d'excel·lència catalans. Actualment, un 78% dels centres ha aprovat un Pla d'Igualtat de gènere; hi ha hagut un increment significatiu de la presència de dones en els Comitès Científics Assessors, i s'han desenvolupat eines per evitar el biaix de gènere a l'hora de contractar personal investigador, entre d'altres.

2. La presència de les dones en esdeveniments de divulgació científica

Vista la situació de la dona en el món de la docència i la recerca, quina és la presència real de la dona en esdeveniments de divulgació científica? Existeix la paritat? La meua hipòtesi és que el problema es replica quan analitzem el nombre d'investigadores que participen com a ponents en les activitats de divulgació científica.

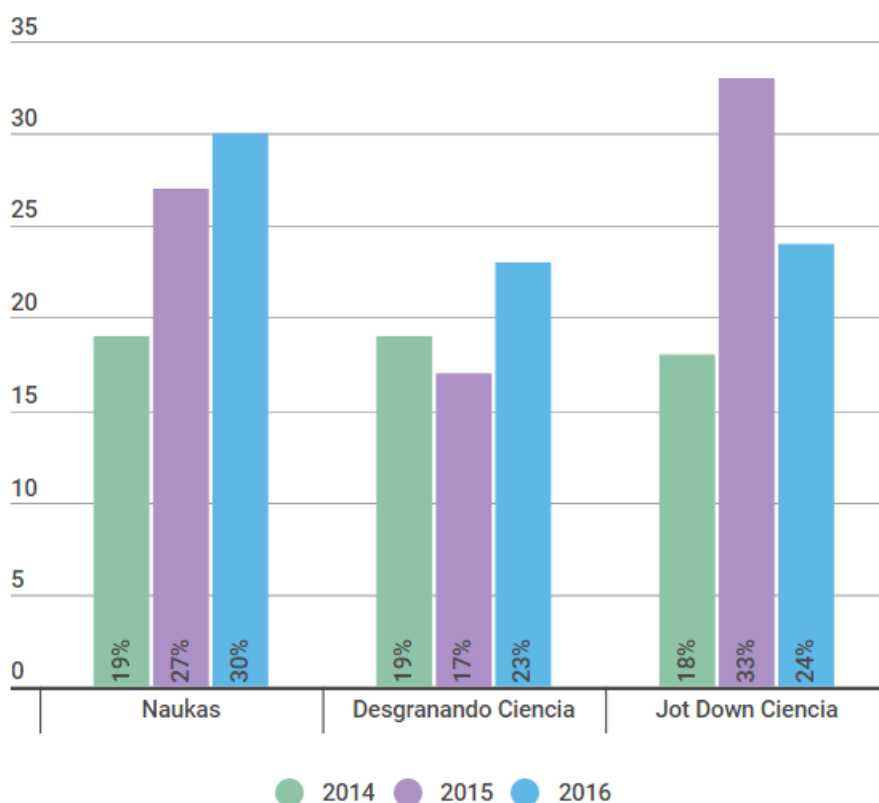
Per estudiar aquesta situació s'analitzen les darreres edicions dels tres esdeveniments de major rellevància en aquesta matèria a Espanya com són *Naukas*, *DesgranandoCiencia* i *Jot Down Ciencia*:

- *Naukas* està impulsat pels creadors de la plataforma digital amb el mateix nom, Miguel Artime, Antonio Martínez i Javier Peláez, i la *Càtedra de Cultura Científica de la Universidad del País Vasco*. S'ha celebrat de forma ininterrompuda des de l'any 2011 a Bilbao.
- *DesgranandoCiencia* l'organitza l'*Asociación Hablando de Ciencia*. Va celebrar la seva primera edició l'any 2013 i la seva seu és a Granada.
- *Jot Down Ciencia* organitzat per la *Universidad de Sevilla* i la revista *Jot Down* des de l'any 2014 a Sevilla.

Les estadístiques de les 3 darreres edicions d'aquests esdeveniments ens demostren que continuem estant molt lluny d'assolir la paritat:

⁵ Les dones als centres CERCA [en línia]. Institució CERCA, 2018. [Data consulta: 28 febrer 2018].

- En Naukas passem del 19% de científiques el 2014 a un 30% l'any 2016.
- En DesgranandoCiencia, del 19% de dones el 2013 al 23% el 2016.
- En Jot Down Ciencia, del 18% d'investigadores el 2014 al 24% el 2016.

TAULA 1. DONES PONENTS EN ESDEVENIMENTS DE DIVULGACIÓ CIENTÍFICA (FONT: ELABORACIÓ PROPIA)

Els resultats també ens indiquen que la tendència està canviant i que possiblement les institucions impulsores dels actes de divulgació són una mica més conscients del problema. És el cas de l'*Asociación Española de Comunicación Científica* que aposta per ponents paritaris en tots els seus actes.

3. #MujeresDivulgadoras: 30 protagonistes de la divulgació

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

El projecte #MujeresDivulgadoras: ciència amb veu de dona té com a objectiu donar visibilitat a les dones del món de la divulgació i descobreix a 30 protagonistes d'una àmplia varietat d'àrees del coneixement. Hi trobem físiques, biòlogues, arqueòlogues, filòlogues, historiadores o enginyeres, entre d'altres.

#MujeresDivulgadoras també vol retre homenatge al gran treball que realitzen les persones que estan darrera de *Mujeres con Ciencia* (el bloc de referència en aquesta temàtica en llengua castellana), *11 de febrero* (iniciativa que promou activitats amb motiu del Dia de la Dona i la Nena en la Ciència), *Stem Talent Girl* (un projecte que fomenta el talent i les vocacions científiques en les nenes), i en general a totes les divulgadores que ens impregnen amb la seva passió, ens inspiren i ens ajuden a tenir nous referents.

3.1 Fonts d'informació

Mitjançant les tasques de curació de continguts el projecte dona a conèixer la seva biografia, les seves reflexions sobre la importància de fer arribar els resultats de recerca a la societat i un vídeo de Youtube. A més a més, s'ha creat una postal promocional per a cadascuna d'elles.

FIGURA 1. POSTAL PROMOCIONAL #MUJERESDIVULGADORAS

Les protagonistes del projecte són ponents ens els actes de divulgació mencionats en aquest article, membres de l'editorial *NextDoorPublishers*, participants del concurs *FameLab* que organitza la *FECYT*, *Big Van Ciencia*, participants de *Pint of Science* i investigadores de diverses universitats o centres de recerca.

3.2 Xarxes socials i bloc

El projecte es presenta en el bloc Social Media en Investigación durant el mes de novembre de 2017, una dona per a cada dia del mes, i es promoció pels diferents perfils socials: Twitter, Facebook, Instagram i LinkedIn.

Els resultats de les visites des de les xarxes socials són:

- Ha rebut 4.748 visites entre els mesos de novembre de 2017 i febrer de 2018.
- Les entrades més populars són la de #MujeresDivulgadoras i les dedicades a Marta Macho (matemàtica) i Deborah García (química).
- 4 de cada 10 visites provenen de les xarxes socials.
- Twitter i Facebook són les xarxes que més trànsit web van generar amb un 57% i un 34%, respectivament.
- Respecte la durada de la visita, la xarxa social més potent va ser Google Plus que va aportar una visita de 39 minuts, tot i no haver fet difusió en aquesta xarxa. Segueixen Twitter amb una de 34 minuts i Facebook i LinkedIn amb visites de 13 minuts.

3.3 Protagonistes de #MujeresDivulgadoras

FIGURA 2. 30 PROTAGONISTES DE #MUJERESDIVULGADORAS

1. Marta Macho, matemàtica
2. Natalia Ruiz Zelmanovich, traductora i intèrpret

Diversitat de **BiDes**

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

3. Clara Grima, matemàtica
4. Oihanalturbide, biòloga
5. Deborah García Bello, química
6. Pilar Perla, historiadora
7. Àngela Monasor, farmacèutica
8. Margarita Sánchez Romero, arqueòloga
9. María José Mas Salguero, neuropediatra
10. Laura Morrón Ruiz, física
11. Mónica Lalanda, metgessa i il·lustradora
12. Teresa Valdés-Solís, enginyera química
13. Helena González Burón, biòloga
14. Maria Josep Picó i Garcés, periodista ambiental
15. Almudena M. Castro, física
16. Ana PayoPayo, oceanògrafa i ambientòloga
17. Sònia Fernández-Vidal, física
18. Marián García, farmacèutica
19. María Martínón Torres, paleoantropòloga
20. Sara Gil Casanova, física
21. Almudena García-Rubio, arqueòloga
22. Carolina Jiménez García, artista d'efectes visuals
23. Ángeles Gómez Martínez, biòloga i periodista
24. Marta Pérez-Folgado, geòloga
25. Carmen Agustín, biòloga i neurocientífica
26. Nuria Gordillo García, física
27. Lola Pons, filòloga
28. Patricia Martínez López, enginyera industrial
29. Lucía García, física
30. Adela Muñoz Páez, química

4. Conclusions: Un escenari igualitari és possible

Tot i els signes evidents de millora de la presència de la dona a la divulgació científica encara queda molt camí per recórrer per assolir la paritat real.

#MujeresDivulgadoras és el meu granet de sorra més per donar visibilitat a la tasca de tantes dones en pro de la ciència i la seva divulgació.

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

Els números del projecte demostren l'interès que ha despertat aquest tema i el gran potencial que tenen les xarxes socials i els blocs per a la difusió de la ciència i el coneixement.